

САНА ОЛОХ

Чурапчы улуунун хаһыата

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

Сир реформата

2005-сҕу
Кулун тутар
17 КҮНӨ
ЧӨППӨР
№ 32
(9249)

СИР БОППУРУОҔУГАР СЕМИНАР

Кулун тутар 10 – 11 күннэригэр СР Хаҥсаабат баай-дуол кадастрын федеральнай агентствотун управлениета ("Роснедвижимость" Саха Республикатыгар управлениета) салайааччыта А.А.Попова бу тэрилтэ үлэһиттэрин: солбуйааччытын А.Д.Попову, "Сир кадастрын палата" федеральнай государственнай тэрилтэ директорын А.Е.Макарову, землеустроительство отделын начальнигин Д.К.Полятинскайы, территориальнай уонна сир государственнай хонтуруолун отделларын кылаабынай специалисттарын Ф.Ф.Аргунову, И.И.Яковлеву уо. д. а. кытта Алабар нэһилиэгэр кэлэн барда. Кинилэр баһылыктарын сүрүн сыалынан-соругунан дьонго-сэргэ сир боппуруоһугар тахсар уларыылары сырдатыы, олохтоох бэйэни салайыныыга кириининэн сибээстээн муниципальнай бас билии сири-уотун туһаныыга турар ирдэбиллэр тустарынан билиһиннэрин, нэһилиэнньэ практической хабааннаах үлэни тэрийбэ буолар. Бу семинарга улуустан "Роснедвижимость" Саха Республикатыгар управлениетын илин эңэрдээби отделын салайааччытын солбуйааччыта С.Н.Пестерев, дьаһалта сири кытта үлэбэ специалистара, БТИ (бюро технической инвентаризации), "Чурапча-сир", "Сир ресурсалара" ХЭТ-тэр начальниктара, специалисттара, нэһиликтэр баһылыктара, землеустроительлэр кыттыыны ыллылар. Бастааһы күн нэһилиэнньэни кытта көрсүһүү буолла. Иккис күн нэһилиэнньэбэ сир боппуруостарыгар консультациялар бэрилиннилэр итинэн практической үлэлэр ытыллылар.

Бу урукку сылларга Сир комитетын быһыытынан үлэлиир олохтоох управлениета билигин боломуочуйата кэҥээн, сири кытта сыһыаннаах абыс сүрүн үлэни толорор. Ол курдук, сир кадастрын (нүөмүрдээһинин) ытыты, сири мониторингга (хаачыстыбатын, уларыыларын кэтээн көрүү), сир сыанатын быһыы, сири туһаныыны государство өттүттэн хонтуруоллааһын, сир-э тугуллан турар баайы-дуолу учуоттааһын, тутуулар генеральнай былааннарын оноруу, дьэни-уоту техни-

ческэй учуоттааһын кинилэр истэринэн тэриллэр. Управлениета үлэһиттэрэ, билигин улууспут дьаһалтата сакаас түһэрэн, нэһиликтэр топографической карталарын абаан С.Н.Пестеревка туттардылар. Бу сири кээмэй-дээһин үлэлэригэр улахан туһалаах карталар.

2005 сыл алтынны ый ортотуттан олохтоох бэйэни салайыныыга нэһиликтэринэн барыы буолара биллэр. Очотугар нэһиликтэр бас билитигэр бөһүөлөк сирэ, кылабыһа, бөх тобор сирдэр, олохтоохтор туһана сылдьар сирдэрэ (ходуһа, бааһына, сайылык о. д. а.) уонна муниципальнай бас билингэ сылдьар сирдэр бараллар. Ойуур бүтүннүүтэ уонна үрэхтэри кытта ситимнээх күөллэр (картада кирибитинэн) федеральнай бас билингэ хааллар. Оттон алаас күөллэрэ уонна киһи бэйэ оһоһуута (искусственной) күөллэр нэһиликтэр бас билингэ буолаллар.

Билигин сир уонна тутуу туспа сыаналанар. Ол эбэтэр дьэһэлээх-уоттаах уһаайбааһын докумуоннатарга уһаайбаар межевой дьыала оноттороһун, ол эбэтэр иһин мээрэйдэтэрин уонна кадастровай нүөмэр ыларын. Ол кэҥэ аны дьэһэн докумуонун БТИ-гэ толоттороһун. Хас биридин тутууга ылыллыахтаах техпаспорту БТИ тэрилтэтигэр. Бүтэһигэр регистрационнай палатаба бу баайы-дуолу туһаныыга быраалкин бигэргэтэрин. Оттон 2008 сылтан сиргэ тутуулар турар баай-дуол барыта сири сыаналааһын иһинэн кириэһэтэ.

Сири сыаналааһын боппуруоһугар. Тыа хаһаайыстыбатын туһатыгар сылдьар сир 1 гектара 400 солк. тэннэстэ. Оттон нэһилиэнньэлээх пууннар сирдэрин сыаната мизэстэтигэр, бас билитин көрүнүттэн көрөн араастаһар. Сир 1996 сылтан бастайааннай, аренда, нэһиликтэбэ уонна бас билингэ кэлбит дьэһэн араарыллан туһаныллар. Оттон 2004 сылтан саҥа сири аһааччылар биитэр арендаба, биитэр бас билингэ ыллаллар. Сир боппуруоһугар, нолуогар сүрдээх элбэх уларыылар кириэһи туралларынан бу сыһыарыллыбыт сиргэ барытыгар докумуоннар оһоһулла охсуоһахтар. Ол курдук,

бастаан межевой дьыала оһоһулар, онтон кадастровай нүөмэр бэриллэр, ол кэҥэ БТИ-гэ сиргэ турар баайы-дуолу учуоттааһын баран, техпаспорт ылыллар, саамай бүтэһигэр регистрационнай палата быраабы бигэргэтэр. Бу барыта, биллэн турар, төлөбүрдээх.

Ити курдук ис хоһоонноох информациялары семинарга кэлбит управлениета үлэһиттэрэ бэйэлэрин салааларынан онордулар. Ол кэҥэ нэһилиэнньэ ыйытылылар хоруйдары биирдилэр.

Иккис күн Алабарга икки малга практической көрдөрүү үлэлэр ытыллылар. Н.В.Шеломов дьэһэн ветераныгар уонна сэрин огдооботугар Е.И.Винокурова улуустаагы "Чурапча-сир" уонна "Сир ресурсалара" ХЭО-лар специалисттара уһаайбаларын межевой дьыалаларын онордулар, кадастровай нүөмэрин биирдилэр, БТИ тэрилтэтин үлэһиттэрэ техническэй учуоту ыттылар. Бу үлэ барыта бөһөх оһоһулуллубутун бэлиэтиэххэ наада. Аны билигин бу табаарыстар регистрационнай палатаба эрэ сылдьаллара хаалан турар. Итинэн сиргэ бу күн тустаах управлениета илин эңэрдээби отделын салайааччытын солбуйааччыта С.Н.Пестерев, Дьокуускайтан тахса сылдьар госинспектор уонна олохтоох землеустроитель Алабар түөрт тэрилтэтигэр уонна бири чааһынай ыалга сири туһаныыга государственнай хонтуруол ыттылар. Бу түмүгүнэн үс сэрэтин сурук толорулунна. Эбиккэ дьэһэн бары специалисттар нэһилиэнньэ интэрэһиргир боппуруостарыгар биридинилээн сүбэлэри, консультациялары биирдилэр.

Бу икки күннээх практической хабааннаах семинар нэһилиэнньэбэ да, нэһиликтэр землеустроительлэригэр да, баһылыктарга да олус туһалаахтык ааста. Сир боппуруоһугар киһи билбэтэ-көрбөтө олус элбэх. Онон землеустроительлэр управлениета бэйэтин иһинэн курстары тэрийэн ытыларыгар дьэһэн баһа санааларын эттилэр, оттон дьон-сэргэ, биридинилээн улуус киһигэр тизэстэбэт наадатыттан уонна сир докумуонун толотторуу экирэттиһиллээбинэн, нэһиликтэринэн киһинэн тустаах тэрилтэлэргэ сайаалка түһэрэн, онотторору тэрийэргэ дьэһэн туруорсууларын тизтилэр.

С.БОРИСОВА.

Саха сирин үлэһит
дьахталларын 1 сьезэрин 80
сылыгар аналлаах декада

ИЙЭБЭ МАХТАЛ ДЬОРО КҮННЭРЭ

Кулун тутар ый 8 күнүгэр Дьокуускайга Опера уонна балет государственнай театрыгар Саха сирин дьахталларын олохтор улахан историческэй уларытыылары киллэрбит үлэһит дьахталлар 1-кы сьезэрин 80 сылыгар аһаҕыт дьоро күнэ буолан ааста. Бу дьаһалга кыттыыны ыла республика бары улуустарыттан дьахтар хаҥсааһынын активисткалара, депутат дьахталлар, Правительство элпизтээх үлэһиттэрэ кэлбиттэр. Чурапчыттан дьахтар Сэбиэтин председателэ, "Сахателеком" ААО илин эңэрдээби филиалын директоры С.Д.Васильева бизэс киһилээх делегацияны салайан ийдэ сырытта. Делегаттар ортолоругар бааллар: "Чурапчынка" ЧТ салайааччыта И.С.Никифорова, Мырылатаагы "Бэкс" бааһынай хаһаайыстыба ыанньыксыта З.Г.Федорова, Бахсыттан сэттэ олоххо эдэр ийэ М.В.Слепцова, Хатылыттан орто оскуола социальнай педагога Е.В.Хоютанова уонна улуус дьаһалтатын экономикаба управлениетын начальнига О.П.Монастырева.

Саамай долгутуулаах түгэнинэн СР вице-президент А.К.Акимов эбэрдэтэ уонна чулууларга наараадаллары туттарыта буолла. Билигин улуустан сэттэ олох күн-күбэй ийэтэ М.В.Слепцова "Ийэбэ махтал" аһаҕынан бэлэтэннэ.

Сарсыаньыгар араас министрстволарынан көрсүһүү тэриллинэ. Ханна тийбит сирбитигэр барытыгар олус истинник көрүстүлэр, туруорсууларытын болбойон иһитилэр уонна кыаллары оноро сатыахпыт дьэтиллэр. Күн иккис аһаҕыгар билигин улууспут делегацията СР Спорка уонна физическэй культураба государственнай комитетыгар сырыттыбыт. Председатель, бири дойдутаахпыт М.Д.Гуляев командировкаба барбыт эбит, онон киһи солбуйааччыта Ю.П.Баишев көрүстэ. Комитет үлэһиттэрин кытынаннан "төгүрүк остуол" тэрийдэ. Сүрдээх элбэх түбүктээх үлэлээх дьон, сылга кырата 180 улахан күрэхтэһинин ылар эбиттэр. "Чурапчылар институтун харыстаан, аан дойдуга тыа сиригэр соробот институт", — дьэһэ көрсүһүү түмүгэр Юрий Петрович.

Улууспут баһылыга И.Н.Аммосов улахан суолта биэрэн, бу икки күннээх дьаһалга билигин делегациябытын кытары биригэ сылдьытыта, бары кэпсэтиилэрбитигэр үтүө түмүктэри биэрдэ, атын улуустары ордук санаатта.

Е.ХОЮТАНОВА.

Сонуннар

Сонуннар

Сонуннар

СЫЛАНГА ОБУРУОТЧУТТАР ТҮМҮСТҮЛЭР

Кулун тутар ый 10 күнүгэр Сыланга улуус обуруотчуттарын семинара буолан ааста. Онон улуус бары нэһиликтэриттэн күөх үүнээһини үүнэрээчилэр, обуруот аһын дэлэтээчилэр муһуннулар.

Нэһиликтэр дьаһалтатын баһылыга И.В.Баширин кылаастык нэһиликтин үлэтин-хамнаһын туһунан билиһиннэрдэ. Семинар кыттыылаахтарын ордук "иэргэн" тускул китинэн ыал экономикатын туруктаах онорууга, чөл олох сиэрин пропагандалааһынга о.д.а. үлэлэр кэрэхсэтиллэр. Дьокуускай куораттан ынырыллыбыт ученайдар уонна Тыа хаһаайыстыбатын министрствотын элпизтээх үлэһиттэрэ араас темаларынан дакылаат аахтылар, республикаба бастаан иһэр үлэлээхтэр опытыларын кэпсэтиллэр.

— Аһаҥ көрүүнэн бири ыалга обуруоттан дохуот ортотунан 25—26 тыһ. солк. тэннэһэр. Аска улахан эбиллик буоларын таһынан, оһону иитингэ, үлэбэ-хамнаска сыһыарыыга улахан оскуоланан буолар, — дьэһэ министерство иитэр-үөрэтэр комбинатын директоры С.М.Макаров.

Отонноох талахтар тустарынан ТХНЧИ научнай сотрудинга Л.П.Готовцева, үүнээһилэри үүнэрэни техноло-

гиятын туһунан үүнээһилэри суортааһынын дьарыктанар инспекция кылаабынай специалиһа Д.В.Михайлова кэпсэтиллэр. Үүнээһилэр ырыларын туһунан министерство кылаабынай специалиһа Е.С.Ущницкая, сибэккини үүнэрэни туһунан СГУ Ботанической садын научнай үлэһитэ Д.Д.Петрова билиһиннэрдилэр.

Лекциялар кэһинилэриттэн тэриллэбит "төгүрүк остуолга" санаа атас-таһыта буолла. Обуруот үлэтигэр эр киһи көмөлөһүүхтээбэ, илитин уураа хайаан да наадата ахтылынна. Обуруот сирэ күрүөлэнэрэ, теплица бөһөтүк оһоһуллара ордуга чорботулунна. Үүнээһини кэһини туһунан олордор ордугун туһунан специалисттар тоһоһолоон бэлэтээтилэр. Балбаагы бааһынаба киллэрининэн наһаа үлүһүйэр куһаҥан. 2—3 сыл сытан хара буор буолбуту эрэ обуруокка эбэр ордук. "Столовой суорт дьэһэр үрүн хортуппуй үүнүүтэ үрдүк, амтана миннэгэс, онтон кыһыл хортуппуй ырыыга ылларымтыа, үүнүүтэ намыһах буолар. Хортуппуй күннэ-эр сытабына солон дьэһэн доруобуйаба буортулаах вещество үөскүүр эбит, онон хортуппуй күнтэн харыстаныллыахтаах. Мооннобон С витаминнаан баай, хаана

аһыйах, рахиттаах киһиэхэ туһалаах. "Якутяночка", "Хара кыталык", "Мүрүчэһэ", "Эркээһи" дьэһэн суортар үөскэтиллибиттэр, олортон саамай эрдэ ситэһинилэрэ "Якутяночка" эбит. Мооннобон бири сиргэ үчүгэй көрүгэ-хараһыыга 40 сыл устата үүнүүн, ас кутуон сөп эбит. Помидоры бутоннанан турдабына олордор үчүгэй. Ууну аһыйабы куттаахха, помидор калыңна тийбэт буолан харааран ылдылар. Ревень дьэһэн элбэх сыллаах үүнээһи баар эбит. С.М.Макаров ону сөбүлээн олордорун иһитиннэрдэ. "Халпырыһа суох, сүрдээх боростуой үүнээһи, олордун" дьэһэн сүбэлээтэ, ревеннэн оһоһулуллубут барыһыны аһаатта.

Хаартысканан быһасталкаба обуруоту үүнүрүнэн, сибэккини олордунан дьарыктанар ыаллар үлэлэрин опытта кэһини сырдатылынна. Обуруот аһын уонна сибэкки сизмэлэрэ хамаатык атылланналар.

Элбэх туһалаах сүбэлэри истэн, билэн-көрөн улуус далбар хотуттара, бастын хаһаанкалара сааскылы сандааран, санааны, элбэи олордор бадалаах семинаран чачы астынан, дуоһуйан тарбастылар.

Л.ДИОДОРОВА,
Мындабаайы, хаһыат общ. корр.

"КУЛУНЧУК" КҮРЭХТЭНИИ

Сотурутаагыта ЧГФКСИ манеһыгар улуустаагы үөрэх управлениета, "Чуораанчык" уһууаан, физкультурнай институт тэрийитинэн улуус уһууааннарын икки ардыларыгар биридинилээн бастыыр иһин "Кулунчук" күрэхтэһин быйыл иккис төгүлүн олус тэрээһиннээхтик буолан ааста.

Уһууаан итиллээчилэрэ Саха Республикатын Үөрэҕиритин министрствота таһаарыт "Кэһнээри" программатыгар олобуран барыта 8 көрүнүгэ күрэхтэстилэр. Улуус 19 уһууааныттан 6 саастаах 19 кыыс, 19 уол кыттыыны ыллылар. Бу күрэхтэһини оһолор оскуолаба кириэргэ эт-хаан өтүгүнэн сайдыылаах, чөл куттаах, доруобай буолалларын ситиһэр сыаллаах ытылынна.

Күрэхтэһин республика хас да төгүлээх цирковой фестивалын лауреаттара, "Чуораанчык" уһууаан цирковой студиятын оһолорун оригинальнай нүөмүрдэригэр сагаланна. Кылаабынай судьуйа, ЧГФКСИ спортивнай отделын проректора Н.Н.Гуляев, Чурапчы сэлэһиннэтин баһылыгын солбуйааччы С.А.Саргыдаев, "Чуораанчык" уһууаан сэбиэдиссэйэ

А.А.Захарова эбэрдэ тыллаларын эттилэр.

Ыраабы быраабыга, үрдүгү ыстаныыга, приседаниета, сүүрүүгэ, пресс хаҥадаһынга, челночный сүүрүүгэ, уһуу ыстаныыга оһолор улахан дьонтон итэһинэ суох кириэстилэр, күрэхтэһингэ олус дьулуурдаахтарын көрдөрдүлэр. Зачету таһынан бадалаахтар 200 м сүүрдүлэр.

Бу күрэхтэһини тэрийэи ытырбытыгар көмөлөспүт ЧГФКСИ спортивнай отделын проректорыгар Н.Н.Гуляевка, тренердэргэ Пермяков Викторга, Уйгурова Аннаба, судьуйа-лаабыт студенттарга, улуустаагы үөрэх управлениетын дошкельнай отделыгар (нач. М.П.Оконешникова, методист М.И.Чинигинарова, А.С.Капрынова), "Чуораанчык" уһууаан коллективыгар (сэб. А.А.Захарова, методист О.Г.Оконешникова) улахан махталбытын тиздэбит. Аны сайын ытыллар уһууаан итиллээчилэрин спартакиадагыгар өссө үрдүк тэрээһиннээх, бэлэмнээх кэллэхтэргэ дьэһэн эрэнэбин.

А.ПЕСТРЯКОВА,
"Чуораанчык" уһууаан физкультураба инструктора.

РЕДАКЦИЯ ПОЧТАТА

Кэпснэхпин багарабын

АЙЫМНЫЛААХ ҮЛЭ ҮӨНҮГЭР

Көһү-көһүнэн тайныр аакка-суолга кирибт улахан күөлэрдээх, кизн-налын сыһылардаах, ыраах Дыааны таас хайалара тумарыктыан көстөр сиригэр, Кэбээйигэ, күн сириг көрбүт кысчааны дымлбата кыра сааһыгар Чурапчыга ажаллыта...

Анна Дирин орто оскуолатын детдомна олорон 1970 сыллаахха үөрэнэн бүтэрбитэ. Оччолорго кизник тарбаммыт "Оскуола - производство - үрдүк үөрэх" де-вининэн салайтаран совхоз ферматыгар Мэлдэхсигэ икки сүл үлэлээбитэ. Сүөһү үлэтэ төһө да ыарахан буоллар, эдэр саас романтиката ону таһаарас оностубатаба, икки сүл биллибэккэ аастыта. Анна ого сааһыттан ыра оностубут учуутал буолар баатын олоххо киллэрэн Дьокуускайдаагы педагогическай училищега кирибтэ. Үөрэбин 1976 сыллаахха ситиһилээхтик бүтэрэн алын кылаас учууталын идэтин ылбыта.

Ити дьыл саха бириг ытык-мааны ыалын Павловтар уолларыгар Николайга кэргэн тахсан Чурапчыга сүктэн кэлбитэ. Дьэ, бу кэмтэн ыла Анна Егоровна харыс да сири халбарыйбакка интернат-оскуола томторугар олорон, үлэлээн кэллэ. Павловтар дьоннорун уһаайбаларыгар эбии дьиз-уот туттан, сүөһү-ас ииттэн, оҥо-уруу төрөтөн, сахалыы сизринэн олохтоохтук оностон, "Тыаһыттар" дьин ытыктабыллаахтык ааттаналлар. Эд-ийдэрэ Сардаана Платоновна Ойункская дьиз кэргэнин кытары истин аймахтыы сизри эрэллээхтик тутталлар.

Бил аба баһылыга Николай Николаевич бочуоттаах сынныаланка табыстар даҕаны си-дүүтэр олоробот, "цветочник" дьин дьоһун дуоһунастаах интернат-оскуо-ланы күөх үүэһинэн хааччыйар үлэһит. Павловтар дьиз кэргэн интеллигентнай майгынын утумнаабыт оҥолоро билигин анал үрдүк үөрэби бүтэрэн үлэһит буолбут дьоннор. Ол курдук, финансист идэлээх, элэст Тыаһыт аатын сүгэр кыра Николай Дьокуускайга тэрил-тэринэн үлэлээн эрэр. Киниэхэ СГУ-ну ааспыт сылга бүтэрэн экономист идэтин ылбыт, эбэтэ Ахулина Нико-

лаевна аатын сүгэр Лина тирэх буолар, көмөлөһөр.

Анна Егоровна бастаан Чурапчы абыс кылаастаах оскуолатыгар, онтон 1990-с сыллартан бу оскуола Д.П.Коркин аатынан ЧРОСИО-ға холбонусуоттан онно алын кылаас учууталын үлэһит. 28 сылы быһа наар бири коллективка, бири эйгэс үлэһит диир эттэххэ дөбөн. Кинини биһиги, биригэ үлэһит коллегалара, эл-бэби ааһар, билиитин мэлдьи ханатар, олоххо, үлэсэ эл-пизинэстээх, ирдэбиллээх сыһыаннан биһиэхэ тус хо-лобур буолар Педагог быһыытынан сыаналыһыт. Түбүк үөһүгэр сылдьар тыа сириг учуутала кэтэхтэн СГУ-ну кыһыл дипломунан бүтэрбитэ үгүстэргэ холобур эрэ буолуон сөп. Билии анылаата чуолаан алын кылаас-тарга уурулларын сыаналаан, оҥолор өй-санаа өтүтүн сайдыларыгар улахан болгомтотун уураар. Занков ны-матынан педагогикага "мозговой штурм" уонна рефлекс-ия дьин аатынан биллэр ньымалары кизник туттар. Уруогу таһынан булугас өй курулуоктарынын ытан үөр-нээчилэргэ биллигэ-көрүүгэ тардыһар интэриһи көбүтэн, толкуйдуур дьосурдарын көбүлүүр, сайынна-рар. Хас биригди оҥоҥо интэриһтик сыһыаннаһар мууда-рай учуутал. Албаска куолаһын үрдэтэхтээх буолуох, хаһан да оҥоҥо "эн сыыстын" дьин сэмэлээбэт. Үөрэн-эчи бэйэтин көрүүтүн аһаастык көмүскүүрүгэр кыабы биэрэн, санаатын сайа этэригэр үөрэтэр. Ол иһин, Анна Егоровнага үөрэммит оҥолор үрдүкү кылааска табыс-тахтарына даҕаны точнай наукаларга инники кэккэсэ сылдьар тэттиһинэн ыһыктыбаттар. Биһиги оскуолабыт спортивнай хайысхалаарын быһыытынан дуобат дьары-га күүскэ ытыллар. Дьэ, маныаха кини үөрэнээчилэрэ ситиһилээхтик дьарыктаналлар. Араас сылларга үөрөппит оҥолорун кэккэлэригэр бааллар: Аан дойду-таагы физика олимпиадатын кыттыылааба, билигин Чу-рапчы орто оскуолатыгар математика учуутала, кэтэхтэн аспирантурага үөрэнэр Петр Флегонтов, СГУ аспирант-ката Надежда Андреева, республика биллиилээх дуо-батчытара Дьокуускайдаагы медицинскэй институт

студентката Ира Платонова, ДьТХА студентката Дуня Постникова, 8 кылаас үөрэнээччитэ Рена Ноговицына о.д.а.

Бу нэдиэлэсэ биһиги интернат-оскуолабытыгар рес-публика таһымнаах улахан дьаһал ытыылла турар. Үөрэх үлэһиттэрин идэлэрин үрдэтэр институт уонна ЧРОСИО тэрийинилэринэн алын кылаас учуутала РФ уолсай үөрэхтээһинин Бочуоттаах үлэһитэ, РФ норуотун үөрэҕиритин туйгуна А.Е. Павлова авторскай курса бу-олар. Онон Анна Егоровна араас улуустартан мустубут алын кылаас учууталларыгар, методистарыгар бэйэтин өр сыллаах айымнылаах үлэтин түмүгэр муспут баай опытын үлэстэр.

Надежда ДАВЫДОВА, СР үөрэҕиритин туйгуна, Д.П.Коркин аатынан ЧРОСИО алын кылаас учууталларын методическай холбоһугун салайааччыта. Хаартыскага: Анна Егоровна (ортоку) кэргэнин, оҥолорун кытта.

ҮӨРДЭР ТҮМҮКТЭР

Саха Республикатын "Тус дьарык-таах үлэһиттэрин идэлээх союзнара" территориальнай тэриктэ сотору-таабыта бэйэтин үлэһиттэригэр се-минар ытта. Онон республика ба-ры улуустарыттан барыта 50-ча ки-һи кыттыһы ылла. Москва куоракка стажировкага баран икки нэдиэлэ у-стата үөрэнэн кэлбит ЖСК элпизтээх үлэһиттэрэ С.Г.Новгородов уонна А.В. Никаноров "Успех (строим вме-сте)" дьин сана программаны сийилин үөрэттилэр. Дьарык бүтүүтэ билиини чигээтигэ аһаммыт тренинг тэрийди-лэр. Түмүккэ семинар кыттыылаах-тара билигин, олорон дьизини хантан да боско ылбат кэмгэ, нэһилиэннэ бу сыалга хайдах түмсэн үлэһит сөбүгэр сана билиинэн сэллэнэн тарбастылар.

Ааспыт сүл түмүгүнэн "Олонхо дойдута" кредитнэй-потребитель-

скай кооперативка барыта 2060 киһи 66 мөл. 180 тыһ. солк. уурдарбыт, 213 тыһ. солк. изс ылбыт. Онтон "Олорор дьизини-уһун болдьохтоох төлөһүү" кооператив бэйэтин таһа-арылаах үлэтинэн Россиятаагы но-руот кооперативтарын кэккэлэригэр инники кэккэсэ сылдьара бу се-минарга ахтылынна. Улуустардаагы са-лаалар икки ардыларыгар биһиги улууспут бастыннар истэригэр сылдь-ар. Ол курдук, пайциктарбыт ахсаа-на 337 киһиэхэ тийдэ. Аһардас ас-пыт сылга 152 пайщик эбии кирирдэ. Бу кэм устата 110 пайщик 4367 тыһ. солк. уурдарда, 120 киһи 4614 тыһ. солк. изс ыллылар. Бу киһилэргэ олохторун-дьаһахтарын тупсарынал-ларыгар төһүү буолбута саарбаба су-ох.

Ааспыт ыйга Майаа ытыллы-быт СР Правительстваотын председа-

телс Е.А. Борисов кыттыылаах мун-нааха тыа сириг олохтоохторун кредитинэн хааччыйы тула кизг кэпсэтин барбыта. Ол туһунан "Сага олох" хаһыакка общественнай кор-респондент Иван Пономарев суруйан турар. Муннаахха ипотека болпу-руоһугар ТО ПРИТ учредителлэрин Сэбиэтин председателэ, РФ үрдүк профессиональнай үөрэхтээһинин Бочуоттаах үлэһитэ И. С. Сивцев кыттыһы ылбыта уонна профсоюз үлэтин-хамнаһын кэпсээбитэ. Прави-тельство болор Иннокентий Се-меновиһи болбойон истибитэ итиннэ тыа сириг дьонугар чахчы туһалаах, кини интэриһин чигээһиндэйк көмүскүүр тэрилтэ быһыытынан сы-аналаан, инники өттүгэр биригэ үл-лээргэ элпигэ.

Тансия СИВЦЕВА.

БИИР ИДЭБЭ АНАММЫТ 34 СЫЛ

Бу күнүгэрэ улуустаагы ветеринарнай управле-ние сүөһү сыстыганнаах ыарыһарын утары охсуһар салаатын ветеринарнай бырааһа Соловьев Валерий Николаевич 60 сааһын туолла. Кини 1945 сыллаах-ха кулун тутар 9 күнүгэр күн сириг көрбүтэ. 1963 сыллаахха орто оскуоланы бүтэрэн, ол кэм де-вининэн салайтаран кылааһынан Мындабаайыга "Ленин"колхоза теллиннэй хаһаайыстыбатыгар үлэ-тин саҕалаабыта. 1966 с. СГУ ветеринарнай факульт-етын студена буолан, ону ситиһилээхтик бүтэрэн ветврач дипломнаах 1971 сыллаахха төрөөбүт улуугуар анаан үлэһит кэлбитэ. Эдэр специалист үлэтин оройуон улахан совхозун Кытаанахтаагы от-делениетыгар саҕалаабыта. Онтон 1974 сыллаахха партия райкома Карл Маркс совхоз Мындабаайыты-гар Валерий Николаевичи ветвраһынан ыппыта. Манна үлэһит кэмигэр сага төрүүр ньирэй өлүүтүн утары үгүс өрүттээх үлэһит көрсүбүтэ, оройуонга бакалатория оҥорор лерс, стартин, ПАБК, АБК, эмтээх оттор настыйкаларын таба туһанан сага төрүүх өлүүгэ ачыырыгар олук уурсубута. Сүөһүнү көрүү-харайыы быраабылаларын тутуһарга үлэһит-тэргэ ирдэбили күүскэ туруорара.

1976 сыллаахха Тыа хаһаайыстыбатын министр-ствота эдэр ирдэбиллээх үлэһити таба көрөн "Эри-лик Эристин" аатынан совхозка кылаабынай вете-раһынан үлэсэ анаабыта. Совхоз аппаратыгар сип-пит-холпут специалист быһыытынан тутта эрэллээхтик кирибтэ.

Валерий Николаевич бэйэтин билиитин-көрүүтүн, сэмэй кылаатын "Эрилик Эристин" совхоз эконо-миката туруктаах буолуутугар киллэрбитэ. Ол кэм-нэргэ кураан дьыллар тураннар, совхоз ыччат сүөһүтүн унуор "Нуотараа" кыстатарыгар үгүстүк былааннаахтык ыппыта. 1986 сыллаахтан Чурапчы-таагы ветеринарнай станцияга үлэһиттэн үтө су-обастаахтык, элпизинэстээхтик оройуонка сүөһү сыстыганнаах ыарыһа турбатыгар утумнаах үлэни ыттан, 34 сүл устата муннеумут баай билиитин, эл-бэх сүбэни-аманы эдэр специалисттарга куруутун би-эрэр, көмөлөһөр. Ону сэрэ тэрилтэ иһинэн ытыл-лар дьаһалларга мэлдьи актыыбынай кыттааччы, Ва-лерий Николаевич кэрэ куоластаах ырыаһыт, сытыы өйдөөх дуобатчыт. Ытыктыыр коллегабыт үлэһитин ситиһилэрин "Үлэ ветерана" мэтээл, Тыа хаһаайыс-мент, улуус баһылыгын уо.д.а. үгүс элбэх грамотала-ах аҕата, эйгэсэ эһэтэ. Улахан кыһа Таня аҕатын батын академиятын ветеринарнай факультетын 4-с династиялара салбаран.

Биригэ үлэһит коллегалара.

ЧӨЛ ОЛОБУ ПРОПАГАНДАЛААЧЧЫЛАР

Биһиги нэһилиэкпитигэр бэйэлэринэн холобур буолан чөл олох сизрин тарбатар дьоһун дьоннор үгүстэр. Үөрөхпүт ин-нигэр, үгүстэр биһигини кытары мэлдьи алтыһа сылдьаллар, кинилэр биһиги учууталларбыт. Мин бүгүн учууталларбыт биһиэхэ, оскуола оҥолоругар, анаабыт сүбэлэрин туһунан билиһиннэрэхпин баҕарабын.

Николай Васильевич Лукин сааһа 82 -тэ. Хайахсыт орто оскуолатыгар үлэлээбитэ, билигин "Албан аат" музейын ил-лиир-саҕалайыр. Кини үйэтигэр бири табаагы тарпатах, бири үрүүмкэ арыгыны испэтэх киһи. "Чөл олобу тутуһар киһи до-руобай, өйө-санаата, майгыта-сигилитэ үчүгэй буолуохтаах уонна олобор туох эмэ сыаллаах-соруктаах сырыттаһына ту-гу эрэ ситиһэр", - диир.

Физкультура учуутала Павел Федорович Митин дэгиттэр спортсмен, тренер, велисопедка маастарга кандидат.

Чөл олох дьин эт-сиин уонна өй-санаа туруктаах буолу-ута ааттанар. Биһиги, сахалар, тыыс тымныылаах сиргэ оло-робут. Онон, сөпкө аһаан, таһна сылдыахтаахпыт. Сага төрүт аһын аһаан, эт-сиини эриччэ сылдьар итиннэ үлэни таптыыр буоллахпытна, араас буортулаах дьыллыкка сыс-тыахпыт суоба, - дьин биһиэхэ мэлдьи сүбэллэр.

Эдэр учуутал Анатолий Николаевич Филиппов аҕа табаа-рыстарын үгэстэрин дьоһунуу салгыыр. Кини чөл олох арыгыны, табаагы утары эрэ буолбакка, быдан кизг өйдөбүллээгин этэр:

— Эһиги физкультуранан сөбүлээн, баҕаран туран дьа-рыктанан, Сибээһэй салгыһына элбэхтик сылдьың. Сайынын өтүөлээн, сааһын хайыһардаан, чөл өйдөөх, чэгизин до-руо-уйалаах, таптыыр идэлээх, төрөөбүт дойдуга туһалаах дьон уола үүнэр туһугар сыал-сорук туруоруноохтаахпыт.

Дьэ, бу курдук биһиги нэһилиэкпитигэр чөл олох сирэ-оскуолаттан саҕаланар. Онон бу үөһэ кэпсээбит дьонум ти-х буолаллар.

Дора ПОИСЕЕВА, Хайахсыт.

Күйүүр күрээ

Онтон бу ааспыт өрөбүл күн "Күйүүр күрээ" буолан ааста. Сааскылыы чабыл күннээх сылаас күн Эбээс үгүс киһи тобуоруһа муһуна. Уруоку дьылларга баччаларга сага дьонун абыраабыт "күйүүр" дьин баарын оҥо-аймак сага билэн сүргэтэ көтөбүлүннэ.

Барыта абыс хамаанда илин-кэлин түһүстэ. Түмүккэ Степан Мишкин, Анатолий Григорьев бастааннар электрическэй "Дружба" эрбин хаһаайыннарын буоллулар. Дмитрий Мишкин, Николай Местников иккис мистэни ылан устуруус бириһи туттулар. Ини-бии Наурун, Семен Герасимовтар үгүс мистэсэ тиксэн уһанар набору ыллылар. Ону сэрэ "Сыдаан тутуулаах ойбон алларааччы" номинацияга Семен Герасимов, Иван Давыдов, Владимир Спиридонов бэлэттэнэн анал бириһитэри туттулар. Бу эдэр дьон өбүгэ үгэһин салгыыр сатабыллаах тутууулаах, эрчимнээх хамсаанымлаах уоланнар буолалларын илэ-чахчы көрдөрдүлэр.

Спонсордарынан бири дойдулаахтарбыт — Дьокуускай куораттаагы "Дархан" рынок директора В. М. Алексеев, Чурапчытаагы физическэй культура уонна спорт институтун ректора И.И. Готовцев буоллулар. Кинилэргэ нэһилиэннэ махтала улахан.

М.МАКАРОВА, Хадаар.

НОРУОТ ХОРСУН БЫҢЫТА ӨЛБӨӨДҮЙБЭТ

★
Бүгүнгү
балаһаҥа
Одьулуун
нэһилиэгэ
★

СҮГҮРҮЙЭБИТ, КИЭН ТУТТАБЫТ, ҮЙЭТИТЭБИТ

Күннэр-дьыллар кэлэн барыахтара,
Кыайынан үйэни кизгээтэн.
Уордаах кэмнэ кыайыт норуот аата,
Улуу кыргыс умнуллуо суоҕа.

(Г.Ефимов сэрингэ баран иһэн
суруйбут хоһоонуттан.)

Аҕа дойду Улуу сэриитин уоттаах толоонугар Одьулуун нэһилиэгин үс колхозтарыттан барыта 184 киһи ынырыллыбыта. Кинилэртэн 79 биэр дойдулаахтарбыт сырдык тыыннарын толук уурбуттара. Тыыннаахтара сэрии кэминнээҕи дьоллоох олоҕу уһансыбытара.

Нэһилиэккэ күн бүгүн биэр, Хатылыга уонна Дьокуускайга түөрт сэрии кыттылаахтара оболорун, сизиннэрин кытта быр-бааччы олороллор. Сэрии, тыыл ветераннара чакчы даҕаны үлэни үлээбит, нэһилиэк сайдыытыгар бэйэлэрин кылааттарын киллэрсибит көлүөнэ дьоннор. Билигин билиги ортотугар баар ытык-мааны сэрии кыттылаахтарыгар Е.И.Литвинцевка, М.Г.Сибиряковка, Д.Н.Ефремовка, П.Д.Ефремовка, И.И.Владимировка нэһилиэк көлүөнэ ыччата, бар дьоно сүгүрүйэр.

Уоттаах сэрии, сут-кураан хаттыгас издээни кытта эңэрдэспитэ. Ол Чурапчы колхозтарын хоту балыкка көһөрүллүүтэ этэ. Одьулуун нэһилиэгин Орджоникидзе аатынан колхозтунан 134 хаһаайыстыба, барыта 324 киһи Кэбээйигэ көһөрүллүбүтэ. Билигин билиги кэккэбитигэр суох ытык кырдыабаастарбыт, оччотоогу колхозтар бары ырахан үлэлэрин сайныларынан сүкпүт, оболорун батыһыннара сылдьан үлэ мындырдарыгар уһуйбут-такайбыт М.Ф.Сысолятин, Д.Н.Седалищев, К.В.Ефремов уонна "Үлэ Кыһыл Знамята" орденнар кавалердара ини-бии Семен, Лев Яковлевич Колесовтар ааттарынан киэн туттабыт. Инчэбэй тирбээҥи быстыбатынан тыыннаах хаалбыт сэрии сылларын оболоруттан билигин бочуоттаах сынныалаһа олоһор Октябрьскай революция, "Бочуот знага" орденнардаах Н.Е.Яковлев, "Бочуот знага", "Норуоттар доҕордохуулар" орденнар кавалердара А.А.Седалищев, СР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ Я.И.Лавров, аатырбыт ыанньыксыт, Герой-Ийэ У.Д.Лаврова, үлэ ветераннара Егор Васильевич, Дмит-

рий Терентьевич, Егор Михайлович Дьячковскийдар үлээҥи үтүө үгэстэрэ утумналар. Тыыннаах ордон эйэлээх олоҕу тутуспуттар ааттара чуолкайданна.

2004 сылтан Кыайы 60 сылын көрсө нэһилиэк үгүс дьаһаллары ытан кэллэ. Норуот күүһүнэн 200 миэстэлээх кулуун тутулан үлээҥи кириэ, сайынны водопровод тардылынна, бырабыллыбыт тутуулары көтүрэн, ырааһырдыы үлэтэ барда. Аҕа дойду сэриитин кыттылаахтарыгар аналлаах пазматеник саҥардылынна, мас, сибэкки олордорго учуутал Н.М.Климов салалтатынан "Волонтер" лааһыр оҕолоро үлээтилэр. Нэһилиэк историятын сырдатар кинигэ бэлэмнэнэр. Улуус киинигэр Кыайы скверигэр анал плитага ааттара үйэтиллиэхтээх сэрингэ сылдыбыт 184, үлэ фронтугар үлээлэбит 20 киһи бары чуолкайданан түһэрилиннэ. Түөлбэлэринэн благоустройства, ырааһырдыыга, оҕо площадкатын оҕорууга күрэхтэник тэриллэн, үлэлэр тэрээһиннээхтик бараллар, улуус, нэһилиэк таһынаах спортивнай күрэхтэниилэр, тематическай биэчэрдэр мытыллаллар. Кыайы 60 сылыгар аналлаах тэрилтэлэр, түөлбэлэр икки ардыларынааҕы нэһилиэк күрэхтэниитигэр "Күннээн" уһуйаан, баһарынай депо, "Чолбон" түөлбө бастакы миэстэлэри ылары ситистилэр. Олохтоох участкай балыһа ааспыт сылга 12 тыыл ветераннарыгар босхо эминэн көмө оҕордо. Одьулууннааҕы лицей иһинэн группаларынан концерттар ытылыннылар, эмиэ бу коллектив саһаан, муус тизийитигэр кемелестэ.

Сэрии, тыыл ветераннарыгар, хоту көһөрүллүү кыттылаахтарыгар, сэрии кыттылааһын оҕооболоругар, сэрии тулаахтарыгар нэһилиэк тэрилтэлэринэн, баһынай хаһаайыстыбаларынан материалнай көмө уонна мастарын, муустарын, отторун тизиллэригэр чэлчэтиилээх өнөлөр оҕоһулуунулар.

Улуу Кыайыга аналлаах дьаһаллары үрдүк тэрээһиннээхтик ытытыга итинник нэһилиэһнээх хас биридди киһитэ кытыгастаах, кылааттаах.

Л.В. ЕФРЕМОВА,
нэһилиэк баһылыга.

КЫАЙЫ САЛЛААТА

М.Д.Ефремов 1924 с. Одьулуун Бабабатыгар төрөөбүтэ. 1942 с. Чурапчытааҕы педагогическай училище бастакы курсун бүтэрбитэ. Күһүн Кэбээйигэ дьонун кытары көһүүгэ барбыта, балыкка үлээлэбитэ. Оттон 1943 с. баара-суоҕа 19 саастаах уол Советскай Армияга ынырыллан, Японияны утары сэрингэ кыттыбыта. Монголуол Кытай кырааныссаларыгар сулууспалаабыт, танковай уонна зенитнай пулеметчик, сапер эбит. Кыайы күнүн 1946 с. Маньчжурияга көрсүбүт. Аҕа дойду сэмтич, сапер эбит. Кыайы күнүн 1946 с. Японияны кыайы иһин, "Бойобуой үтүөлэрин" I степеннээх орденынан, "Японияны кыайы иһин", "Бойобуой үтүөлэрин" иһин уонна да элбэх үбүлүүдээх мэтээллэринэн наҕараадалаабыта.

Дойдугар кэлээт райсоюзка бухгалтерынан үлээлэбитэ, 1962 с. Бахсы сельпотогулар старшай бухгалтерынан аналлыта. Кини саласыйыт сельпота республикага биллэр-көстөр үлээлээх бастык коллективка тийэ үүмүтэ, социалистическай куошалаһы хас да тогуллээх кыайылааба. Михаил Дмитриевич ситиһилээх үлэтин "ССРС кооперациятын туйгуна" бэлэз туоһулуур. Убайым үлэтигэр бэриниллээх, "ССРС кооперациятын туйгуна" этэ. Эргиннэ 38 сыл олобун тийэх күнүгэр дылы дини билилээх, ирдэбиллээх этэ.

Дойдугар кэлээт райсоюзка бухгалтерынан үлээлэбитэ, 1962 с. Бахсы сельпотогулар старшай бухгалтерынан аналлыта. Кини саласыйыт сельпота республикага биллэр-көстөр үлээлээх бастык коллективка тийэ үүмүтэ, социалистическай куошалаһы хас да тогуллээх кыайылааба. Михаил Дмитриевич ситиһилээх үлэтин "ССРС кооперациятын туйгуна" бэлэз туоһулуур. Убайым үлэтигэр бэриниллээх, "ССРС кооперациятын туйгуна" этэ. Эргиннэ 38 сыл олобун тийэх күнүгэр дылы дини билилээх, ирдэбиллээх этэ.

Кэргэнэ Ксения Исаевна уон обону итэн-үрөттээн улаатыннарбытара, үлээлэбитэ. 1991 с. ахсынньыга ыалдьан өлбүтэ.

Кэргэнэ Ксения Исаевна уон обону итэн-үрөттээн улаатыннарбытара, үлээлэбитэ. 1991 с. ахсынньыга ыалдьан өлбүтэ.

БОЙОБУОЙ ОРДЕННАР КАВАЛЕРДАРА

Куличкин Еримей Григорьевич — Кыһыл Сулус, Ленин аатынан орденнар:
Дьячковский Дмитрий Михайлович — Кыһыл Сулус.
Ефимов Гаврил Дмитриевич — Кыһыл Сулус.
Артемов Матвей Никифорович — Албан аат III-с степенэ.
Старостин Петр Григорьевич — Албан аат III-с степенэ.
Монастырев Афанасий Архипович — Аҕа дойду сэриитин I степенэ.
Ефимов Алексей Иннокентьевич — Албан аат.
Степанов Иван Иванович — Албан аат III-с степенэ.
Богучин Никита Ильич — Албан аат III-с степенэ.

АЛААСТАРЫТТАН ДОЙДУ КӨМҮСКЭЛИГЭР . . .

Түөрт ини-бии Ыстаарыһыннар Хонду үрэх эңэр алаастарынан ыал-күүс буолан олорбуттара. Ийэлэрэ, олус дьаһаллаах Балааһа эңэхсин, биэр да уолун уҥа-ханаас хамсаппакка Ньургунунааҕы кыстык, Алаас Эбэ арҕаа баһын сайылык оҕостон, түөрт ыал сүөһүтэ халыһа мэнчирээ . . .

Аҕа дойду сэриитигэр 1942 — 1943 сс. хомуурга бу халын Ыстаарыһыннар удыурдарыттан түөрт киһи хабыллыбыта. Сүөдэр ини-биилэртэн саамай эр киһилии бачыгырас, дохсун майгылаахтара этэ. Булуурга-алтыыра, түөрт ыал идэһэтэ кэни эрэ баарына охторуллара. Бастакы кэргэнэ Софрон. Хойугаанал улахан кыһа Насгаа биэр эрэ обону хаалларан (П.Ф.Старостин - РСФСР үөрэтирин туйгуна, халсаарыга САСР бастакы спорт мастара) эдэр сааһыгар өлбүтэ. Иккис кэргэнэ Өлөксөөс оҕолонмот дьахтар түбэспитэ. Онон сэрингэ 1942 с. 45 сааһыгар бэркэ санаага түһэн, төрөөбүт буоруттан арахсыбыта. Сол күһүн Сталинград иһин кыргыһыларга тийбит. Бу историяга кирибит уоттаах сэрии толоонугар "Хорсунун иһин" мэтээлинэн бэлэтэмит уонна ол уот будулданыгар алтынныга геройдуу охтубут.

Сүөдэри кытта убайым Киргизлэй уола Бүөтүр сэрингэ биригэ барбыта. Ити дьыл балаһан ыйын 9 күнүттэн фронт таһынааҕы суоллары оҕорууга аналлыта. 1943 с. муус устар ыйтан Хотугулуу-Арҕаа фронтта 323 стрелковой полкага тийэн, Демянская плацдармы үлгүрүтүүгэ, Холм оройуонугар, Ловат өрүскэ, Старая Руссага кыргыһыларга кытыбыта. Уста баһырбыта. Калинин Белоруссияга Могилев туһаайытынан сэриилээх сылдьан, ука атабын, ойоботун, сийигэр тийэ оскуолкага тоҕо көтүттэрэн, ыраханник баһырбыта. Нэһилэ өрүттэн, дойдугар 1945 с. кулун тутарга икки баттыктаах инбэлит буолан эргиллибитэ. Эйэлээх кэмнэ 6 оболонон, колхозка-совхозка үлээлэбитэ. Сэрии ыар тыһаа этигэр-хааныгар иһэн "Урус-хал, немецтар" диэн тыллааба. Оскуолкатын

сороҕо сийигэр хаалан 61 сааһыгар күн сириттэн малпыта.

Аны 1943 с. хомуурга икки ини-бии 47 саастаах Киргизлэй (ол саас ачык олохтон 15 хонох иһигэр икки оботун көмөн баран) уонна 38 саастаах Куулуума ынырыллыбыттар. Иккисэн үлэ фронтугар Дауриянан эһин сылдьан, 1945 с. этэннэ дойдугарыгар эргиллибиттэрэ. Кэлээт Ааллаах-Үүннэ таһаас таһытыгар, колхозка үлээлээн барбыттар. Куулуума сылгыһыттаабыта, үрдүк көрдөрүүтүн иһин БСНХС (ВДНХ) быыстакатыгар барар чыстэмикта, үрүм көмүс мэтээллээх кэлбитэ. Ол сыл орто дойдуттан арахсыбыта. Түөрт кыһыттан сыты-ары-сымнаас, хаана суох туруу үлэһит Куулуума аатын сүгэр уолаттар бааллар. Олох салһанар. Сэрингэ 18 сааһыттан босхоннообут Мэхэлэ эрэ хабыллыбата. Ол эрэн, сааһын тухары "Трактор" колхоз Хондугааҕы биригээдэтин салайан, сэрии кэмигэр председателлээн үлэни-хамнаһы сатабыллаахтык дьаһайан, колхоз тэрээһин, хаһаайыстыба өттүнэн айгыраабатын ситиспитэ. Кини хара охтуор дээрэ иккэ коммунист баһылыгынан нэһилиэгэр салайса, орооһо сылдыбыта. Кини удыурун 2 уола, 4 кыһа, уонунан сизиннэри чыстээхтик сүгүллэр.

Дьаһаллаах эбээбит Балааһа 1941 сыл сааһыгар өлөн хаалбыта. Кини эрэ иһинэ бу сыл кыһыныгар биэр балаһанна сизин олорор 3 ыалтан билиги ийэбит, иккис оҕо өлбүтэ. Оттон, этилибитин курдук, кини үс уола, биэр сизин сэрингэ хабыллыбыттар. Итинэн үлэни-хамнаһы кыайа-хото тутар, дьону ордук санатар бэйэбит бу сут-кураан мэнчириттээх уоттаах сэрииттэн улаханник хаарыллан, чоордон хаалбытыт. Дойду, норуот дьылбатын дьылба оҕостубут, олохторун толук уурбут, күүстээх үлээҥи харыстаммакка сылдыбыт түрүттэрибт ыраас, сырдык ааттара үйэтиһиллэ турара сизэ баһыта буолуо этэ.

С. СТАРОСТИН,
тыыл ветерана.

ДОЙДУМ ТЫҢА АЙЫҢЫТ БУОЛБУТА

а л л а р д ы л а р ,
бийигиттэн ураты аҕа
саастаах дьону арҕаа
фронтта тутта ыттылар.
Хаалбыттары
арҕаах хоннорот
Монголия кырааныс-
сатыгар Улан-Сырык
байыаннай чааска ил-
дыбиттэрэ. Онно
сержантскай састаап-
ка аһанан, ону 6 ый
үчүгэйдик үөрэнэн
бүтэрбитим. Ол кэн-
ниттэн Чойбалсан
куоракка 1943 —
1945 сс. байыаннай
чааска сулууспалаа-
бытым.

Күһүн 1945 с. атыр-
дых ыйыгар иһинги
Япония кырааныс-
сатыгар тийибиллит.

Мин 1924 с. бэс ыйын 3 күнүгэр Одьулуун нэһилиэгэр Марк Тимофеевич Сибиряков дьадаҕы дьэзэргэнигэр 8-с обонон төрөөбүтүм. 14 сааһыттан Емельянов (кэлин Ленин аатынан) колхоз быстах үлэ-лэригэр улахан дьонуун биригэ үлээлэбитим. Уорба оҕуолатыгар 4 кылаас үөрэммитим. 1942 с. атыр-дых ыйыгар армияга ынырыллан Ийэ дойдуну көмүскүү барбытым. "Москва" борохотунан Өлөкөн өрүһүнэн айаннаан балаһан ыйыгар Мальтага тийибиллит. Онно ый аһара үөрэммитим кэннэ, 18 саа-

стаах уолаттары ха-
а л л а р д ы л а р ,
бийигиттэн ураты аҕа
саастаах дьону арҕаа
фронтта тутта ыттылар.
Хаалбыттары
арҕаах хоннорот
Монголия кырааныс-
сатыгар Улан-Сырык
байыаннай чааска ил-
дыбиттэрэ. Онно
сержантскай састаап-
ка аһанан, ону 6 ый
үчүгэйдик үөрэнэн
бүтэрбитим. Ол кэн-
ниттэн Чойбалсан
куоракка 1943 —
1945 сс. байыаннай
чааска сулууспалаа-
бытым.

Күһүн 1945 с. атыр-
дых ыйыгар иһинги
Япония кырааныс-
сатыгар тийибиллит.
Байыаннай үөрэххэ, сэри-
гэ бэлэмнээбиттэрэ. Мин
ручной пулеметка (8 кг ый-
аһынаах) үөрэммитим.
Атырдах ыйын 9 күнүгэр
сарсыарда 4 чааска Япония
кырааныс-сатын тоҕо көтөн
сэрингэ кирибиппит. Ис
Монголияга (Япония коло-
ния гынан олорор сиригэр)
кумах куйаарга тийибиллит.
Уу дин суох дойдута, үс су-
укка тухары уу испэккэ сыл-
дыбыллит. Холоудааста-
ры Япония сэриилэр дьа-
ттаан кэбиспиттэр этэ. Ол
куйаары туораан Улахан
Хинган хайатын туоруурга
туруммулут. Туоруур кэм-

митигэр хайа быыстарыгар
ытыалаһыы буолбута. Ол
ытыалаһыыга взводлут
старшина Раимов, пуле-
метнай взвод командиры,
лейтенант Бельбов өлбүттэ-
рэ. Улахан Хинган туо-
рааһын иһин И.В.Сталин
37 №-дээх бирикээһинэн
Махтал суругунан, оттон сэ-
рии кэнниттэн "Бойобуой
үтүөлэрин иһин" мэтээли-
нэн наҕараадалаабытым.

Балаһан ыйын 3 күнүгэр
Желтай муора кытытыгар
Японияны кыайы билэ-
риллибит. Төттөрү Монго-
лияга Чойбалсанга кэлби-
пит. Салгыы үөрэнэн баран,
сааһыгары 1946 с. Второй
Читага байыаннай чааска
кэлбитим. Онно Т-34 тан-
кага орудие командирынан
үөрэммитим. Дойдубар
1947 с. кулун тутарга кэлби-
тим. Колхозка монтерунан,
кэлин пенсияга тахсыахпар
дээрэ трактористынан үлэ-
лээбитим. Оттон райпо
Одьулууннааҕы маҕаһы-
ныгар кочегардаабытым.

Олобум аргыһаанан Ге-
рой - Ийэ Мария Романов-
наһын 51 сыл биригэ
олорбут, 11 оболоохлут,
25 сизиннээхлут, хос сиз-
иннээхлут. Сэрииттэн тыһа-
наах эргиллибиппэр, ула-
хан олоҕу олорбуппар
Дьылбабар махтанабын.

Г. СИБИРЯКОВ.

МУНИЦИПАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ
"ЧУРАЛЧИНСКИЙ УЛУС (РАЙОН)"

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

от "14" марта 2005 г.

№ 37

Об утверждении Положения

"О комиссии по приведению Устава муниципального образования "Чуралчинский улус (район)" в соответствии с требованиями ФЗ №131 от 6 октября 2003г."

В целях реализации Федерального закона №131 от 6 октября 2003 года "Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации" в части приведения Устава муниципального образования "Чуралчинский улус(район)" в соответствии с ФЗ №131:

1. Утвердить Положение "О комиссии по приведению Устава муниципального образования "Чуралчинский улус(район)" в соответствии с требованиями ФЗ №131 от 6 октября 2003г." (приложение №1)
2. Утвердить комиссию в составе:
Аммосов И.Н. - председатель, глава МО "Чуралчинский улус (район)";
Попов Н.Н. - заместитель председателя, 1 зам. главы МО "Чуралчинский улус (район)";
Саргыдаева А.Н. - секретарь, специалист правового отдела;
Члены комиссии:
Иустинова А.С. - зам. главы по социальным вопросам;
Лоскин М.И. - руководитель службы управления персоналом;
Попов Е.И. - начальник правового отдела;
Гуллев В.В. - зам. председателя Улусного Собрания депутатов;
Ершов В.В. - председатель комиссии по законности и охране правопорядка Улусного Собрания депутатов;
Монастырева О.П. - начальник отдела УЭРПТ;
Пастерев С.Н. - зам. руководителя заречного отдела управления "Роснедвижимость" по РС(Я);
Чингизаров А.В. - председатель КУМИ.
3. Настоящее Постановление вступает в силу со дня опубликования в улусной газете "Сага олох".
4. Контроль за исполнением данного Постановления оставляю за собой.

И.АММОСОВ,
глава муниципального образования.

Приложение №1 к постановлению №37
от "14" марта 2005 года
ПОЛОЖЕНИЕ

о комиссии по приведению Устава муниципального образования "Чуралчинский улус (район)" в соответствии с требованиями ФЗ №131 от 6 октября 2003г. (в ред. ФЗ от 12.08.2004 №99-ФЗ)

I. Общие положения

1.1. Комиссия по приведению Устава муниципального образования "Чуралчинский улус (район)" в соответствии с требованиями ФЗ №131 от 6 октября 2003г. (далее комиссия) является коллегиальным органом, обеспечивающим подготовку проекта Устава

муниципального образования для опубликования (обнародования) и внесения на рассмотрение Совета Главы муниципального образования и Улусного собрания депутатов.

1.2. Комиссия в своей деятельности руководствуется Конституцией Российской Федерации, Конституцией Республики Саха (Якутия), федеральными законами и законами РС(Я) о местном самоуправлении, Уставом муниципального образования "Чуралчинский улус (район)", а также настоящим Положением.

II. Состав комиссии

2.1. Председателем комиссии является Глава муниципального образования "Чуралчинский улус (район)".

2.2. Заместитель председателя и члены комиссии при ее образовании назначаются распоряжением главы муниципального образования "Чуралчинский улус (район)" из числа должностных лиц администрации муниципального образования, депутатов Улусного собрания депутатов, руководителей органов государственной РФ и РС(Я) находящихся на территории муниципального образования (по согласованию), представителей общественных организаций. Последующие изменения в составе комиссии по мере необходимости вносятся распоряжением Главы муниципального образования.

В состав комиссии входит секретарь комиссии - специалист правового отдела администрации муниципального образования.

2.3. Установлено общее количество членов комиссии, включая председателя, его заместителя и секретаря. Члены комиссии участвуют в его работе на общественных началах.

III. Основные задачи комиссии

3.1. Основными задачами комиссии являются:
- приведение Устава муниципального образования "Чуралчинский улус (район)" в соответствии с требованиями ФЗ №131 от 6 октября 2003 г. "Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации";
- пропаганда и разъяснение целей и задач органов местного самоуправления на территории Чуралчинского улуса (района).

3.2. Комиссия может создавать временные рабочие группы для предварительной подготовки вопросов, которые предполагаются рассмотреть на заседании Комиссии.

IV. Организация работы комиссии

4.1. Деятельность комиссии организует председатель комиссии, а в его отсутствие - заместитель председателя комиссии.

4.2. Постоянное осуществление функций комиссии обеспечивает секретарь комиссии.

4.3. Дату и время проведения заседаний комиссии, а также их повестку дня единолично определяет председатель комиссии.

Заседание комиссии считается правомочным при участии в нем не менее 2/3 от установленного количества членов комиссии.

Заседание комиссии проводит председатель комиссии, а в его отсутствие - заместитель председателя комиссии.

Ведение протокола заседаний комиссии, осуществляет секретарь комиссии. Секретарь комиссии обеспечивает также подготовку заседаний комиссии и материалов к заседаниям комиссии.

V. Порядок работы комиссии

5.1. По вопросам рассматриваемых на заседаниях, комиссия

принимает решения. Решения комиссии вносятся в протокол заседания, которые подписывают председательствовавший на заседании комиссии и секретарь комиссии. Решения комиссии принимаются открытым голосованием.

5.2. Решения комиссии считаются принятыми, если за его принятие проголосовало большинство от числа присутствующих на заседании членов комиссии, но не менее половины от установленного количества членов комиссии. В случае равенства голосов председательствовавший отдает решение, за которое проголосовал председательствовавший на заседании комиссии. Голосования по отдельным поправкам в статьи проекта Устава, не вносимым в протокол заседания принимаются простым большинством голосов.

5.3. Решения комиссии о проекте Устава муниципального района публикуются в улусной газете "Сага олох" (с приложением проекта Устава) для внесения изменений и дополнений в проект Устава населением муниципального образования. Предложения по проекту Устава муниципального образования принимаются в течение 15 дней с момента опубликования проекта Устава муниципального района в улусной газете "Сага олох".

5.4. Предложения по проекту Устава муниципального района представляются в администрацию муниципального образования в письменном виде, со ссылкой на соответствующую статью ФЗ №131 от 6 октября 2003 г. и регистрируются в порядке определенном в администрации муниципального образования.

5.5. Учет поступивших предложений ведет секретарь комиссии.

5.6. По истечении срока приема предложений по проекту Устава муниципального района секретарь комиссии представляет на заседание комиссии таблицу поступивших предложений.

5.7. Комиссия принимает решение о проекте Устава муниципального образования с учетом поступивших предложений и вносит на рассмотрение Совета Главы муниципального образования и депутатов Улусного собрания депутатов муниципального образования "Чуралчинский улус (район)" в порядке установленном регламентом Улусного собрания.

5.8. На заседании комиссии могут приглашаться должностные лица органов государственной власти РФ и РС(Я), прокуратуры, представители муниципальных образований, средств массовой информации, а также ученые и специалисты.

5.9. Решения комиссии направляются всем членам комиссии в трехдневный срок после проведения заседания.

VI. Обеспечение деятельности совета

6.1. Материально-технические, информационные, транспортные обслуживание комиссии осуществляются администрацией муниципального образования.

VII. Заключительные положения

7.1. Изменения и дополнения в настоящее Положение вносятся постановлением Главы муниципального образования с предварительным рассмотрением на заседании комиссии.

7.2. Комиссия образуется и упраздняется распоряжением Главы муниципального образования.

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Чуралчы улууһун Болтоно кэргэнигэр олоор куммүтүг саныар кэргэнигэр, тапталык абылтыт, эйэбэс эйэбитин, үлэ ветераны, хоту күүһүрүмү кытыылаах, нэһилик бочуоттаах гражданын, Россия үөрэбүрүмүтүн туйгуун, учууталар династияларын чинчийэн ИГНАТЬЕВ Николай Николаевич ордото дойдута олоорон кэбиит үбүлүүдээх 70 сааһын, үлэ-мааны күүтүгүнэн ийиэли-истиник эбэрдэлиит, үөрэн-хөтөн туран үйүрдүбүт!

Кунду кытыылаах, ыарыы амаастаах, кыдыы кытыылаах, биигин тапталыгыгар уйдаран өссө да үтүм сымарга дьомоохтук олоор, үтүө субэбинэн, сылаас санаабынан, оруннаах тыгыннан арыгыччымы, арыллы сырт дьон абылтыт. Уоттан дьону бирибүт, дьон-сарты ытытабын ыбыт дьомоохтук олоххунан дьон туттабыт, аймак-быз дьонтор тирэх буюуларын, олоххо тапталынан, ыарахаттарга бэриммэт эрдээх санаабынан барыбытыгар холбоор буюулар. Ахсаабат кытыылар, устубат тапталым, бары үөрэктэнэн, ыл буолан, дьон-хот тарынан үлэбит буолар. Бытыгар көрсүбүт түбүгүн, көмөн, өлбүлүг ийин хаһан да савуруйбат мапталытын тирээбүт. Амарак санаа арыстатын, дьон-сарты доройдуһун, үтүө эрэ санаа үтүмөнэ эйэбэс аччык.

Болтоногтон кэргэнигэр Вера, кыргыттарын Маша, Люба, кутуутун Миша, уолун Коля, кийинин Роза, сөөкүнүн Ньургуйаана, Велена, Айтал, Миша, Коля, Мичи, Эрчи, Мирянтон кыыһыгэр Наташа, кутуутун Гоша, сөөкүнн Денис, Санкт-Петербургтан сөөкүнн Саша.

xxx

Өр сымарга ветеринарнай бырааһынан үлэсүбүт комгабыт, ытытабылаах Валерий Николаевич СОЛОВЬЕВ 60 сааһын туолбут үбүлүүсүн ийиэли-истиник эбэрдэлиит!

Бабабыт саха аймааһыны кытыах доруубуяны, ийи-кыах салыны, чээкэй куөк хаманы, эстибэт эрчики, үөрүүг үксээни, дьон-сарты тосхойдуу, куруутун субэбэ, күө-көмө буола олоор.

Кытаанахтаагы ветучаастак коллектива.

xxx

Кунду биригэ үөрэммит табаарыстыт Анастасия Дмитриевна БАРАШКОВА! Эйэбин олобут орто амурбанын, 50 сааһын туолбутун эбэрдэлиит!

Олох бирибүт, айымба айыт дьон-сартытын бабаран туран, кытыла кытылаах, ыарыы амаастаах дьон алаас сөрүүн тыа-чыны сүрээни сылаанытар алыстын тирээбүт. Сылаас сылаан, үөрүнүгүт, эйэбэс майын, амаах сүрээни олохтор-оюннорго тирэх өлбүтү буола туруохтун. Үтүө ыраг туолун, санааг сап-бырбатын.

Биригэ үөрэммит табаарыстарын.

xxx

Кунду кытыылаах, эдэнибэтин МАКАРОВА Саргылана Михайловна уонна багыбытын, эдэнибэтин СОЛОВЬЕВА Надежда Петровна Россия үөрэбүрүмүтүн бочуоттаах учууталара бичииктүүнэн сүрээлиитин эбэрдэлиит!

Бабабыт чэтиэн доруубуяны, үтүө эрэ үөрдүстүн, кэрэ эрэ кэрэлиэстүн.

Ийи, эдэнибэтин Аидия Петровна, абаг, кутуутун Михаил Родионович, бырааттарын, кийиниит, сөөкүтүгүт.

ПОЛОЖЕНИЕ

зонального телевизионного конкурса
"Полярная звезда — 2005" заречных улусов

Организаторы конкурса: ЧРССШИ имени Д.П.Коркина, НВК "Саха", Детская телерадиоакадемия "Полярная звезда", управления культуры и образования Таттинского, Томпонского, Оймяконского, Чуралчинского улусов.

Срок проведения: с 26 марта по 28 марта 2005 года.

Цели и задачи конкурса:

1. Стимулирование творческого потенциала детей, поощрение одаренных талантливых детей республики.
2. Выявление юных талантов в области музыкально-го исполнительства.
3. Создание "банка данных" юных талантов.
4. Оказание юным талантам действенной и конкретной помощи в профессиональном развитии.

Условия конкурса:

1. Конкурс проводится в 5 возрастных группах:

- до 8 лет;
- с 9 до 11 лет;
- с 12 до 14 лет;
- с 15 до 18 лет;
- с 19 до 21 года.

2. Номинации: эстрадный, академический вокал, авторская песня, народное пение, народные инструменты, народная классическая музыка, классический джаз, фольклор (чабыргак, токук, дэргэри, олонхо и т.д.), оригинальный жанр, эстрадная народная хореография, театр моды, разговорный жанр, цирковое искусство и т.д.

3. Конкурс проводится в 2 тура:

- полуфинал;
- финал.

4. Победители участвуют в Гала-концерте и имеют право участия в республиканском конкурсе.

В конкурсе оцениваются:

1. Подбор репертуара и соответствие его возрасту;
2. Вокальные, хореографические данные;
3. Поведение на сцене, эмоциональное и техническое исполнение;
4. Сценический образ и его воплощение, костюм, имидж;
5. Наличие собственного стиля, почерка;
6. Оформление номера как шоу, например, вокалист может использовать бэк-вокал и танцоров.

Награждение: лучшим из лучших присваиваются I, II, III премии, а каждой группе указанных номинаций, звание Лауреата, Дипломанта.

Заявки принимаются: Чуралчинский улус, с. Чуралча, ул. Спортивная, 2. Тел.: 43-206, 43-210. Факс: 43-206.

ПРОДАЕМ

Трактор МТЗ - 80 1993 г.в., в отличном состоянии. Цена договорная. Тел.: 42-684 (посредник).

МАГАЗИН "БАЙЫЛЫАТ" ПРОДАЕТ:

масло сливочное — 1кг х 80 руб.;
мука — 1 мешок (50кг) х 635 руб.;
сахар — 1 кг х 24 руб.;
борщ — 1 шт х 13 руб.;
ДВП — 1 лист (1,7х2,7) х 180 руб.;
рубероид — 1 рулон х 300 руб.;
стекло — 1 лист (1,3 х 1,6) х 445 руб.;
зерно — 1 кг х 6 руб.

Контактный телефон: 41-384.

"Аргысмедстрах" страховая компания:
улуус бары олохтоохторун, бюджетнай, хаһаылысты-баннай тарилта сапайааччыларын, нэһилик баһылыктарын уонна бас билэр тутуулардаах предпринимателлэр истиниларыгар биллэрэр:

"Аргысмедстрах" бу дьыл бэс ыйын 1 күнүгэр дизернал программалан биридиннээн дьон олохтор дьизэлэрин, атын да тутууларын, малы-салы араас умайылартан страховкалаһыр.

Улахан дьон ээйииттэн, олохтон-дэнтэн 3 ыйга 10 000 солкуобайдаахха страховкалаһан 150 солкуобайы төлөөн, Мэҥэ-Хаҥалас улууугар аны сайын Маҥаары ыйыагар страховкаларын нүөмэрини сүүйүлээх лотерея оонньуутугар кытталлар.

Юридический кыахтаах тарилтэлэр, предпринимателлэр бас билэр тутууларгытын, электроннай, копировальнай оборудованиеларгытын баһартан, уоруттан 1 сыллаах болдьоххо страховкалаһарга тийэстэин!

Билсэр тел.: 42-093. Адырыспыт: Ленин ул., 30. Амбулатория дьизэтэ, "Аргысмедстрах" филиала (Болуочунай Степанова Р.И.).

МАХТАНАБЫТ

Аймахтарга үтүө дьоннор баар буолан, ыарахан куммүтүгэр массыынанан куус-көмө онорбут улуустаагы аптека сэбидиссэйгэр Николаева Мария Егоровнада, суопарыгар Аммосов Иннокентий Иннокентьевичка барда махталытын тирээбүт. Олоххутугар дьолу-сартыны, улуу үйэни, доруубуяны, күлэ-үөрэ, мичийэ сылдыаргытыгар бабабытыт.

Новгородовтар, Местниковтар, Трофимовтар.

АТЫЛЫБЫТ

T-30 скоростной косилкалаах, 2000 сыллаах тракторы. Сыаната кэпсэтиннэн. Билсэр тел.: 27-613.

Таптыр кэргэнэ, абалара, сурдьулар, убайдара НАЗАРОВ Георгий Саввич өлбүтүнэн кэргэнигэр Римма Васильевнада, олохторугар Ньургунна, Юрбинада, Саввада, эдэнидэригэр улахан, кыра Евадия Савичналарга, убайыгар Афанасий Савичка, балтыгар Мария Савичнада, кийилэр дьизэ кэргэт-тэригэр дьирин кутурдэлиитин тирээбүт.

Н.А., М.Е.Оконешниковтар, Е.П.Тимофеева, М.Д.Дьячкова, В.А.Тимофеева.

Редактор э. г. А. М. СЛЕПЦОВ.
ААДЫРЫСПЫТ: 678670,
Чуралчы сэл., Корл Марха уул., 26 "а".
ТЕЛЕФОННАРЫТ:
редактор — 41-332, отделлар — 41-358
41-265.
E-mail: Osanaoloh@churap.sakha.ru

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительства, Чуралчы улуу "Сага олох" редакционной-издательской холбоху государственной учреждение. Маассабай информация средстволарын туһунан РФ Сокуонунан туһуууну контурууллаах уонна регистрациялар РФ бэчээк СР региональной управлениетугар 2003 с. бэс ыйын 20 күнүгэр регистрациламмит нүөмэрэ — ПИ №19-0423.

"Сага олох" редакционной-издательской холбоху ГУ. Офсетнай бэчээт. Сааһын № 32 Тираж 2719. 16. 03. 2005 с. бэчээккэ бэрилинэ. Хайыат нэдиэлэда үстэ: олуурунуһукка, чэппиэрэ уонна субуотада тахсар.

Автор суругар этиллэр санаа редакция позициялар мэлдьи сөп түбэхэр буолбатах. Сурукка ыйылар чакчылар кырдыктаахтарыгар эппиэтинэни автор тус бэйэтэ сүтэр.